

Zakład Teorii Poznania i Filozofii Nauki IFiS PAN i Zespół Filozofii Kultury IFiS PAN
zapraszają na seminarium

MODELE I ASPEKTY PODMIOTOWOŚCI

Tematem seminarium są **współczesne określenia podmiotowości**, które wychodzą **poza badawcze pytania i odpowiedzi psychologizmu i socjologizmu**, a które pojawiły się i są dyskutowane **w kontekście „zwrotów”, notowanych i projektowanych w metodologii nauk humanistycznych i społecznych po 2000 roku**, między innymi „zwrotu” afektywnego, korporalnego, performatywnego, receptywnego, ikonicznego.

Pytanie o podmiotowość – o jednostkowy podmiot poznania, doznawania, przeżyć i działania – to zarazem pytanie o jednostkowy podmiot istniejący w określonych warunkach kulturowych, społecznych, politycznych. Równocześnie jest to pytanie o warunki jego rozpoznawania, jak i oceny – o normatywne wskazania dotyczące jego cech jako bytu i jego istnienia, o **różne stanowiska badawcze lokujące swoje tezy między esencjalizmem a konstruktywizmem**. Pytanie o podmiotowość tak szeroko pojętą okazuje się szczególnie ważne w kontekście „zwrotów”, jakie dokonały się w naukach humanistycznych i społecznych po 2000 roku, a które wpisują problematykę podmiotu w **rozważania znoszące wyraźne dystynkcje, opozycje lub aporie między podmiotem i przedmiotem (poznania, działania), subiektywnością i obiektywnością (zasad, modeli, systemów), jednostkowym przypadkiem a ogólną regułą, kulturą i naturą, bytem ludzkim i innymi rodzajami bytów**. Kategorie subiektywności i badawczego określenia warunków istnienia, poznania i działania podmiotowego dotyczyły tezy antropocentryczne, ważne w nowożytności, poczynszyszy od Kartezjusza, przez m.in. Immanuela Kanta, po fenomenologię Edmunda Husserla, rozwijaną przez współczesną postfenomenologię, a obecne również w pragmatyzmie i pragmatyce. **To właśnie perspektywa badawcza pragmatyki, pragmatyzmu i postfenomenologii pozwala przeformułować zagadnienie podmiotowości, uznając prymat warunków podmiotowych i antropologicznych (gatunkowego wyposażenia jednostki ludzkiej) przy jednoczesnym założeniu o obiektywności warunków i reguł istnienia, działania i poznania, w które wpisany jest i które realizuje jednostkowy podmiot – warunków: immaterialnych, materialnych, intersubiektywnych, środowiskowych, symbolicznych, jak i biologicznych**. Podstawowe pytanie seminarium dotyczy **możliwości uzgodnienia owych założeń subiektywistycznych i obiektywistycznych, przede wszystkim podmiotowego odnośnika się do uwarunkowań, rozpoznawanych jako obiektywne**.

Ogólne i szczegółowe pytania badawcze dotyczą następujących kwestii – będą one dyskutowane na seminarium:

- 1) podmiot działań i podmiot zadań – **podmiot praktyk a podmiot performatywny**: czego dotyczy spełnienie – własnego bytu, własnego istnienia, własnego celu, własnego zadania?
- 2) podmiot wyborów i decyzji – **podmiot epistemiczny a podmiot aksjologiczny**: jaka jest hierarchia celów i sposoby ich określania w kontekście uzyskiwanej wiedzy i dostępu do wiedzy?
- 3) podmiot przeżywania i doznawania – **podmiot estetyczny a podmiot etyczny**: jaka jest relacja podmiotu z transcendencją? jakie są warunki wyjścia poza immanencję? jakie są uwarunkowania komunikacji podmiotu z Innymi i ze sobą? jakie są uwarunkowania restytucji podmiotu – na podstawie jakich wzorców: osobowych, społecznych, ekonomicznych, teologicznych?
- 4) podmiot faktyczny a podmiot wzorcowy – **modalności podmiotu a modele podmiotu**: na ile ogólny antropologiczny model podmiotowości ma charakter obowiązujący wobec równoczesnego uznawania pluralizmu i różnorodności za pewien stan wzorcowy, preskryptywny? na ile status wzorca może być subiektywny?

Wymienione pytania badawcze znajdują wstępne rozstrzygnięcia dzięki **odpowiedziom udzielanym, między innymi, przez filozofię kultury i filozofię nauki** – w dyskusjach na seminarium **będziemy wychodzić od tych kontekstów badawczych, jak też poza te konteksty badawcze**. W udzielanych odpowiedziach na pytania o podmiotowość pojawiają się rozstrzygnięcia ogólne (ponadkulturowe, uniwersalizujące) oraz szczegółowe (uwzględniające zróżnicowania kulturowe i tożsamości indywidualne). Trzeba podkreślić, że **pytania badawcze o podmiotowość łączą się z rozpatrywaniem na nowo granic, wyznaczanych w dotychczasowych koncepcjach metodologicznych**: teorii i praktyki, wiedzy o obiektywnym świecie, opartej na deskrypcjach i ocen wydawanych subiektywnie, a opartych na preskrypcjach, rozumu i sfery afektywnej, immanencji i transcendencji, stanu dotychczasowego i procesualnego stawania się. **Na seminarium będziemy omawiać poszczególne kwestie w odwołaniu do aktualnego stanu badań i wybranych publikacji**.

Na najbliższym seminarium **7 lutego** br. (11:30-13:30, w sali 154 Pałacu Staszica – Warszawa, Nowy Świat 72) **dr Marta Szabat (Uniwersytet Jagielloński, Collegium Medicum)** przedstawi **badania dotyczące etyki pamięci**, odwołując się przede wszystkim do książki **Edith Wyschogrod *An Ethics of Remembering: History, Heterology, and the Nameless Others*** (Chicago: University of Chicago Press, 1998).

Serdecznie zapraszamy wszystkich zainteresowanych tematyką seminarium, także doktorantów.